

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Sebast. Izquierdo Alcarazensis Soc. Iesv, svpremis
Inquisitionis Senatvs Censoris, Et Olim Complvti SS.
Theologiæ Professoris. Pharvs Scientiarvm**

Izquierdo, Sebastián

Lugduni, 1659

Quæst. 1. Qua ratione intellectus humanus acquirat scientiam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95620)

DISPUTATIO XXII.

De accidentibus humanarum
Scientiarum earundemque
obectorum prout
taliū.

DICIMVS Scientiarum & obectorum accidentia (latè hoc nomine suprà) quæcumque de eis prædicantur, adiciendo quidpiam supra subiectum vel physicè, vel metaphysicè, seu per rationem nostram, iuxta diuisionem prædicatorum accidentalium & essentialium traditam supra disp. 17. quæst. 7. atque ita de huiusmodi prædicatis scientiarum humanarum in præsentia disp. tractandum est. Sumimus autem scientiam humanam, quemadmodum in præcedentibus, latissimè pro quouis humano iudicio ac iudiciorum aggregato, vna cum simplicibus apprehensionibus iudicii ipsius subsistentibus. Quæ quidem scientia actualis est, de quâ solum agimus prout præsens institutum exposcit. De habituali quippe actuali correspondente ferè nihil amplius oportet scire impresentiarum quam quod est habitus quidam, siue facilitas per repetitionem actuum ipsius actualis scientiæ genita in intellectu, & ipsum ad similes actus facilius eliciendos adiuuans.

QVÆSTIO PRIMA.

Quâ ratione intellectus humanus acquirat Scientiam.

SUPPONO primò, ex doctrinâ cum Arist. ex fere omnibus Catholicis contra Platonem eiusque Affeclas statuta *suprà disp. 1. q. 1. propos. 1.* Scientiam humanâ nequaquam esse à naturâ, aut à Deo inditâ infusamve hominibus à principio: sed quæcumque ab ipsis humanitûs sciuntur, per species succellu temporis sensuum ministerio acquisitas, perque vim, quam habent intelligendi, talibusque speciebus vtendi ab eorum intellectu indistinctam sciri. Vnde homines ne habitum quidem vllum humanarum scientiarum, ab intellectu distinctum accipiunt à Deo, quando creantur. Quidquid nouissimè annuens Platonis arbitretur Calémander *tom. 1. decis. Philos. disp. 10. Part. 1.* multas pro se rationes afferens referensque ex Platonis, præsertim ex Marsilio Ficino *lib. 11. Platonica Theol. cap. 7.* Etenim pro omnibus ab experientia petitis, quæ eiusmodi habitui tribuuntur, vis intelligendi, quam intellectus à se indistinctam habet, vna cum speciebus per sensus haustis, quibus inuatur, sufficientissima est. Videatur si placet Valilius noster latè ad rem differens in *logicâ lib. 2. post. disp. 4.*

SUPPONO secundò, ex doctrinâ datâ *disp. 2. q. 4.* de modo indicandi nostro, sæpèque aliàs in hoc opere repetitâ, omne obiectum ab hominibus scibile, atque adeo iudicabile pro statu præsentis propositionem esse obiectum constantem duobus

saltem terminis, & plerumque tribus; subiecto videlicet significabile per nomen, & actu significabili per verbum, & termino talis actus per nomen item vt plurimum, aut etiam interdum per verbum significabile, ex quo patet omnem scientiam humanam de huiusmodi propositionibus obiectiuis esse.

Suppono tertio, ex dictis latius *disp. 1. q. 8. 4.* omnem propositionem obiectiuam humanitûs scibilem aut per se citra discursum, aut per aliud medio discursu, aut vtroque modo scibilem, siue iudicabilem esse. Propositionum autem per se scibilium alias tales esse vi connexionis immediatæ subiecti cum prædicato ab intellectu perceptibilis, alias vi experientia, sub quam cadit earum obiectiua realitas. Propositiones verò per aliud scibiles idcirco tales esse; quia aliud cum eis connexum prout tale præscibile ab intellectu est, iudiciumque de connexo, prout tali ad iudicium de termino connexionis valeret intellectum determinare: vnde patet, quanam propositiones vtroque modo scibiles sint. Quanam autem propositiones ex scibilibus per se sint tales vi connexionis immediatæ subiecti cum prædicato, citra experientiam, & quanam sint tales vi experientia citra huiusmodi connexionem ex *q. citatâ* petendum, ac supponendum est.

Suppono quarto bifariam posse hominem assequi iudicium seu scientiam alicuius obiectiue propositionis. Primò absque adiutorio, secundò cum adiutorio Magistri docentis ipsum talem propositionem; idque siue propositio sit ex per se scibilibus, vel vi immediatæ connexionis terminorum, vel vi experientia; siue ex scibilibus per aliud; siue ex scibilibus per se, & per aliud. Assequitur homo absque adiutorio Magistri scientiam propositionis per se scibilis, vi connexionis immediatæ terminorum, quando vel fortuito, vel ex industriâ atque adeo liberè iuxta dictâ *disp. 7.* in tales eiusmodi terminorum apprehensiones cadit, quæ valent per se procreare talis propositionis iudicium, siue independentem, siue dependentem ab arbitrio concursum voluntatis, iuxta dictâ *ibidem*. Assequitur homo absque adiutorio Magistri scientiam propositionis per se scibilis vi experientia; quando eius realitas vel fortuito, vel ex industriâ sub talem alicuius sensus, alteriusve potentia experientiam cadit, quæ in talis propositionis iudicium valeret intellectum inducere; idque itidem vel independentem, vel dependentem à voluntate. Quanam autem realitates sub experientiam tum sensuum, tum potentiarum aliarum hominis cadant, ex dictis *disp. 1. quæst. 2.* sæpèque aliàs tactis constat. Assequitur denique homo absque adiutorio Magistri scientiam propositionis per aliud noscibilis, quando indicans aliud prout connexum cum illa, inde ad illam iudicandam determinatur seu mouetur; idque etiam seu concurrentem, seu non concurrentem voluntate iuxta dictâ *disp. 7. citatâ*, ex quibus patet quomodo possit homo assequi absque Magistri adiutorio scientiam propositionis scibilis per se, & per aliud.

Cum adiutorio autem Magistri docentis propositionem aliquam cuiusvis ex prædictis generibus tunc eam assequitur homo, quando per talem doctrinam ad illam iudicandam inducitur. Magister autem homo non aliter docere potest propositionem aliquam, quam significando illam prout à se indicatam per verba, aut per alia signa externa siue prolata, siue scripta, iuxta dictâ de huiusmodi signorum significatione *disp. 8. q. 2.*

Quo

Quorum signorum significationem debet propterea discipulus præscire, seu præ cognoscere ut per illam in conceptus tum obiectiuos, tum formales à magistro significatos, *ibidem* dicta possit incidere. Bifariam autem potest discipulus mediâ doctrinâ Magistri siue prolata siue scriptâ venire in noticiam iudicatiuam, seu scientiam propositionis obiectiuâ. Primum, quia per talem doctrinam inducitur ad concipienda fundamenta idonea ad illam iudicandam; ex quibus semel conceptis determinatur ipse ad iudicium: secundò, quia independenter ab aliis fundamentis per testimonium, auctoritatemque Magistri præcisè ad iudicandam permouetur propositionem traditam. Potest autem ad eam iudicandam etiam viroque ex capite simul moueri, nempe & ex fundamentis mediâ doctrinâ partis, & ex Magistri auctoritate. Porro fundamenta idonea ad iudicandam propositionem obiectiuam in vniuersum, aut sunt ipsius termini ritè & proptè ad iudicium requiritur apprehensi, quando ea est ex per se noscibilibus, aut est antecedens aliquod præiudicatum proptè connexionem cum illâ, quando ea est ex noscibilibus per aliud, quale esse inter cetera solet auctoritas illam testificantis. Quare fundamentum idoneum ad propositionem obiectiuam iudicandam in extrinsecum & intrinsecum diuidi solet; ita quod extrinsecum dicatur auctoritas ipsam testificantis, intrinsecum autem quodlibet aliud. De quo plura diximus *supra* disputatione sexta, & septima, quæ ad rem recolenda. Iudicare autem propositionem ob testimonium auctoritatemve illam testificantis fide illam credere est, ut constat.

7 Et quod dicimus de propositione obiectiuâ, in quam tendit iudicium, pariter venit intelligendum de illatione obiectiuâ cui nititur discursus, hoc est de connexionione antecedentis cum consequente, quam tacitè saltem iudicat qui secundum inferre ex primo; uti *disputatione* secunda, *questione* quinta, sæpeque *alibi* docuimus: quæque subinde propositio obiectiuâ est, seu potius propositionem obiectiuam cum ipso antecedente, cui attribuitur, componit; Atque adeo perinde, ac aliæ obiectiuæ propositiones tum per se, tum per aliud, tum per intrinsecam, tum per extrinsecam fundamenta scibilibus, seu iudicabilibus esse potest. His positis sit.

Propositio 1.

8 Omnis scientia humana in suâ acquisitione à ministerio sensuum dependet proximè vel remotè.

Quatenus omnia quæ ab hominibus pro præsentè statu sciuntur mediis speciebus obiectorum sensibilium per sensus haustis intellectuique communicatis sciuntur; proptè latè expositum est *supra*, *disputatione* prima. Quomodo autem per species proprias sensibilium obiectorum cetera omnia obiecta scibilia, respectu quorum sunt illæ alienæ, ab hominibus cognoscantur, atque adeo sciantur, *disp.* 2. *quest.* 3. ex professo explicatum est, & sæpe alias obiter in toto hoc opere repetitum.

9 Semel tamen acquisitis ab intellectu humano sensuum ministerio speciebus sensibilium obiectorum, multa vtens illis scire potest homo independentè ab aliquâ nouâ experientia; ut patet in eo qui visum amisit, & per species visibilium rerum,

quas antea acquisierat, multa, nihil iam videns, cognoscit. Et quidem omnis scientia Metaphysica, quam de rebus proptè in statu quiditatio præscindente ab existentia in dies acquirimus, etiam absque speciebus, quæ primitus ministerio sensuum intrant in animam, acquiri non potest; atamen propriè loquendo ab experientia non dependet. Quia ea tantum scientia, loquendo propriè, dicitur ab experientia dependere, quæ vel est experientiale iudicium de re sub experientiam ipsam cadente, ex apprehensionibus experimentalibus terminorum citra discursum natum: qualia sunt principia formalia omnis scientiæ Physicæ. Vel est iudicium medio discursu ex alio, aut aliis eiusmodi experimentalibus oriundum, qualia sunt omnis scientiæ physicæ formales conclusiones, iuxta diuisionem traditam *disp.* 1. *quest.* 2. & sæpe aliis in præcedentibus tactam scientiarum metaphysicarum, & Physicarum. Scientiæ quippe nullo ex his modis per experientiam, siue mediâ experientia genitæ non dicuntur, propriè loquendo, ab experientia dependere; etiam dependant ab speciebus sensibilium rerum, quæ per experimentales sensationes acquisitæ primitus fuerunt. Vnde apparet non omnem scientiam humanam dependere ab experientia, loquendo propriè; tamen à nonnullis loquentibus minus propriè dependere dicatur, quia dependet ab speciebus, quæ suam ab experimentalibus sensationibus trahunt originem.

Propositio 2.

Iudicium humanum de propositione per aliud notâ, absque præsupposito iudicio de propositione per se notâ, stare non potest: hoc tamen sine illo stare, nihil est, quod prohibeat.

Est certissimum. Quia cum propositio per aliud nota dicatur ea, quæ ex alio quopiam prius iudicato tamquam ex antecedente inferitur per discursum, necessum planè est, ut iudicium de propositione per aliud notâ conclusio sit supponens iudicium de antecedente, ex quo illa inferitur. Cumque series iudiciorum præcedentium, & subsequenrium verius partem præcedentium in infinitum nequeat extendi, quòd intellectus non potest non illam ab aliquo iudicio primo inchoare, ut est notissimum: iudiciumque primum nullum aliud supponens, eo ipso sit iudicium de propositione, non per aliud atque adeo per se notâ; ut planè etiam constat. Concluditur tandem iudicium de propositione per aliud notâ, absque iudicio præsupposito proximè, vel remotè de propositione per se notâ, stare non posse. Quæ erat pars prima propositionis. Secunda autem inde apparet: quia manifestè fieri potest, sæpeque de facto contingit, ut intellectus propositionem indicet per se notam ex ipsis terminis apprehensis, ibique sistat nullam aliam ex illâ vltèrius inferendo, seu iudicando.

Ex hac propositione sequitur. Omnem scientiam humanam in aggregato iudiciorum consistentem, iuxta dicta *disputatione* 21. eo ipso quòd constet ex iudiciis de propositionibus per aliud notis, necessariò debere etiam constare ex aliquot, aut aliquibus iudiciis de propositionibus per se notis: non tamen è conuerso debere constare ex aliis, quo, aut aliquibus iudiciis de propositionibus per aliud notis, eo ipso quòd constet ex iudiciis de propositionibus per se notis.

Et quoniam in scientiis humanis iudicio de propositionibus per se notis principia formalia, ipsæ vero pro-

propositiones principia obiectiua dicuntur, eo quod ab illis, & scientiæ inchoantur, & iudicia subsequenter nascuntur. Iudicia verò de propositionibus per aliud notis conclusiones formales, ipsæque propositiones conclusiones obiectiua appellantur. Sequitur rursus omnem scientiam humanam ex conclusionibus constantem necessariò etiam debere constare ex principiis: non tamen è conuerso.

13 Tot autem differentiæ sunt principiorum humanarum scientiarum, quot sunt differentiæ propositionum per se notarum, seu per se noscibilium, de quibus satis diximus *suprà disputat. 19. quest. 8.* Atque adeo, cæteris inde suppositis, duæ dumtaxat in præsentia notandæ sunt. Principiorum scilicet, quæ prædicant definitionem de definito, & principiorum, quæ de subiecto prædicant quidpiam aliud. Quarum priora explicationes quædam sunt terminorum vniuersaliumque scientiæ; in omni-que scientiâ subinde præmitti debent, atque etiam solent; definitionesque absolute appellantur appellatione mutuâ à prædicato, quod in se continent. Ex posterioribus autem, et si ea potissimum quæ prædicant cum essentia passionem aliquam immediatam de essentia, Axiomata, seu Pronuntiata nuncupari solent: nos tamen omnia compendij causâ sic nuncupabimus deinceps diuidentes adæquatè principia scientiarum in definitiones, & Axiomata seu Pronuntiata.

Propositio 3.

14 Multæ obiectiua propositiones scibiles sunt ab vno homine, quæ non sunt scibiles ab altero per fundamenta intrinseca. Nulla tamen est propositio scibilis ab vno homine, quæ non sit scibilis ab altero per fundamenta extrinseca.

Prior pars propositionis inde constat aperte. Quia actus interni prorsus secreti vnius hominis sub ipsius experientiam, atque adeo scientiam cadentes nullatenus per fundamenta intrinseca possunt innotescere alteri: quia nullum datur fundamentum intrinsecum valens ipsos alteri homini manifestare. Alias non essent prorsus secreti, vt ponimus. Dari autem re verâ multos huiusmodi actus secretos, indubitatum est. Euentus etiam singulares contingentes in vno tempore, neque aliter quam media experientia hominum existentium in eodem tempore per fundamenta intrinseca noscibiles (quales innumeros in singulis temporibus dari indubitatum est) aliis hominibus in eodem tempore non existentibus, sed tantum, vel in præterito, vel in futuro, neutiquam per fundamenta intrinseca innotescere possunt. Innumera denique propositiones sunt obiectiua, tum ex per se noscibilibus tum ex per aliud, quas homines acrioris ingenij, perspicaciorisque, aut etiam magis exculti intellectus per fundamenta extrinseca assequi possunt, sæpèque de facto assequuntur. Quas tamen pariter per fundamenta intrinseca nequaquam alij homines possunt assequi, qui hebetiori ingenio, ac minus perspicaci, aut etiam rudiori, seu minus exculto intellectu præditi sunt.

15 Posterior autem propositionis pars inde monstratur. Quia nemo est quamlibet sciens propositionem, qui non possit eam per signa externa siue prolata, siue scripta ita notificare alteri, vt hic ad eam credendam atque adeo sciendam per extrinsecam auctoritatem notificantis permoueri possit. Quod ipsum est, nullam esse propositionem scibi-

lem ab vno homine, quæ ab altero per fundamenta extrinseca non sit scibilis.

Ex hac propositione inferitur. Et si sint multæ propositiones obiectiua per aliud noscibiles, quæ nullo modo per se noscibiles sunt ab hominibus; eo quod nec habent subiectum cum prædicato vllò modo connexum, nec vllò modo sub experientiam hominum cadere possunt, pro vt ad id opus erat; iuxta dicta *disp. 19. q. 8.* nullam tamen esse propositionem obiectiuam per se noscibilem ab hominibus, quæ non sit etiam per aliud noscibilis, per extrinsecam scilicet auctoritatem eius, qui potest illam ex terminis noscere; & semel notam aliis per signa notificare. Alia quæ in hac q. possunt adiungi, opportuniùs dicentur in sequentibus.

Q V Æ S T I O II.

*Qualiter obiecta scibilia sint inter se ordinata.
Et quo ordine possint illa cadere sub scientiam humanam.*

Sermo est de propositionibus obiectiuis, quales sunt omnia obiecta scibilia humanitus, iuxta dicta *q. 1.* Suppono autem primò totam doctrinam de connexionione oppositionis etque terminum vniuersum traditam *suprà disp. 14.* necnon quam de connexionione oppositionis etque propositionum dedimus *disp. 19.*

Suppono secundo ex dictis *disp. 2. q. 5.* sæpèque aliàs repetitis, omnem discursum humanum, quo ex vnâ vel pluribus propositionibus aliam inferimus, in connexionione antecedentis cum consequenti fundari. Quamquam enim ad inferendum negatiue possit intellectus, aut etiam sæpe soleat induci per oppositionem eius quod adstruitur in antecedente cum eo, quod negatur in consequente. Quia tamen nequit non esse connexum cum negatione id quod opponitur rei negatæ, negatioueque suo modo adstructa per conclusionem negatiuam, potius quam res negata, est consequens illatum ex antecedente; ideo vniuersaliter dicimus, sicut & aliàs sæpe diximus; omnem discursum humanum in connexionione antecedentis, cum consequenti fundari: tam quando consequens negatiuum, quam quando potissimum est. Itaque fundamentum ad inferendum consequens, seu positiuum, seu negatiuum vniuersaliter est connexio antecedentis seu positiui, seu negatiui cum consequenti ipso.

Suppono tertio ex demonstratis *disp. 17. q. 18. 19. consèctar. 2. & sequent.* ex quauis essentia in infinitum porrigi multas progressionis siue series passionum tum propriarum, tum communium, tum vtrarumque in quarum serierum vnaquaque essentia cum primâ passione, prima autem passio cum secundâ, secunda cum terciâ, terciâ cum quartâ, & ita deinceps sine termino connexæ sunt connexionione immediatâ. Quo fit vt singulæ cum reliquis, præter sibi immediatam, mediatè connectantur; eoque magis, aut minus mediatè, quò sunt plures, aut pauciores, quæ mediant. Huiusmodi autem progressionum, siue serierum aliquæ sunt solarum proprietatum, aliquæ solarum passionum communium, aliquæ vtrarumque mixtim. Quæ mixtio variis modis potest accidere, ita tamen quidem, vt cum primùm in quauis serie occurrat aliqua passio communis respectu essentia sibi immediatè præcedentis, nec possit non esse illa etiam passio communis respectu omnium præceden-

tium